

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Cap. VI. De aliis effectibus emptionis & venditionis, ubi de periculo & commodo rei venditæ & actionibus empti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

potius in pœnam delicti commissi in tali emptione, ut Castrop. quin nec pretium nondum solutum retinere, saltem post latam sententiam; sed in foro conscientie ante Judicis declarationem, ut Castrop. Neque hic facienda distinctio inter emptionem rei prorsus alienæ, & rei non alienæ quidem, sed alteri obnoxia; v.g. ex fideicommissio obnoxia restitutioni, ut in hoc casu emptor agere possit ad pretium, ut Cov. referens alios; cum *cit. l. si fundum.* expressè loquatur tam de re prorsus aliena, quam tantum obnoxia alteri. Cui qualiter non contradicat *l. fin. C. commun. de legat.* vide apud Castrop. *num. 17.* ubi etiam, quod generalitatem *cit. l. si fundum.* admittenda non sit limitatio; nimirum, quod ubi pretium receptum à venditore conversum est in ejus utilitatem possit agere emptor de restitutione illius. Porro nequaquam ex dictis inferendum, venditorem posse pretium illud in specie vel æquivalenter retinere, cum nullus sit titulus, sed in foro conscientie reddendum emptori, in foro verò externo adjudicandum fisco, ut Castrop. *n. 18.*

9. Nonus: si emptor per vim expellatur à rei venditæ possessione, etiam dum venditor de evictione stipulatus fuisset, aut promississet emptorem defendere de jure & de facto. *l. fin. de. act. empti.* cum illa promissio defensio intelligi debeat, ubi ea

est possibilis, & res justè; non autem injustè evincitur. Gomez. *loc. cit. n. 42.* Castrop. *l. c. n. 19.*

10. Decimus: dum emptor ex mandato Principis cogitur vendere, aut alio contractu oneroso tradere rem venditam; tum quia tunc videtur res evicta per casum fortuitum in quo cessat evictio juxta *l. Lucius. ff. de evict.* tum quia non evincitur ob defectum, quem res à venditore accepit, quemque propterea is reparare non tenetur. Gomez. *cit. num. 41.* Castrop. *num. 14.* qui idem ob easdem causas, dicunt de casu, quò res evincitur per viam retractus. Item dum res speciali jure; v.g. beneficio restitutionis in integrum evinceretur; nisi tamen in eo casu promissa à venditore præstatio evictionis. Gomez. *n. 42.* Castrop. *n. 15.* agi tamen tunc potest ad pretii restitutionem, ut iidem.

Quest. 307. In quibus è contra contractibus evictio locum habeat?

Resp. non tantum in contractu emptionis & venditionis, sed in quolibet contractu oneroso, etsi evictio promissa non sit; cum ex ipsismet illis contractibus ea nascatur. *l. libera. C. de sent. & interlocut. omni. jud.* qualiter verò in specie respectu singulorum locum habeat, dicitur, ubi de lingulis in specie contractibus dicitur. vide tantisper Castrop. *rr. 33. d. 5. p. 28. f. 1.*

CAPUT SEXTUM.

De aliis Effectibus Emptionis & Venditionis, ubi de periculo & commodo Rei venditæ, de Actionibus Empti.

Quest. 308. Periculum rei venditæ Venditione perfecta num spectet ad Emptorem, an verò ad venditorem?

Resp. Venditione rei certæ & determinatæ facta ad corpus perfectæ, nimirum consensu utrimque purè & absolute prædito, periculum. (quo nomine hic venit casus fortuitus circa rem venditam contingens, quo ea vel in totum vel pro parte perit vel destruitur, tum ab intrinseco, puta ob morbum aliudve vitium in ipsa re ex causis intrinsecis ortum; tum ab extrinseco; v.g. per incendium, inundationem, injultam ablationem citra culpam venditoris. Struv. *ad ff. de peric. & commod. rei venditæ. th. 95.*) etiam ante pretium annumeratum & traditionem rei, sive, antequam dominium in emptorem translatum, regulariter spectat ad emptorem, seu res perit vel deterioratur emptori, ita ut non obstante illo interitu vel deterioratione rei, is integrum pretium, si fortè nondum solverit, solvere teneatur. §. *cum autem. Inst. h. t. junctâ Gloss. l. quod saepe. §. si res ff. de contrah. empt. l. necessariò. ff. de peric. & commod. l. 1. & seq. C. eod. Molin. de 7. & 7. l. 2. d. 366. num. 11. Lessl. l. 2. c. 21. du. 12. n. 96. de Lugo. de 7. & 7. d. 26. n. 216. Pirh. h. t. num. 49. Ratio siquidem æquitatis postulat, ut qui sentit commodum, periculum quoque subire debeat. *l. 10. ff. de reg. jur. emptor autem perfecta venditione statim sentit commodum, ut dictum supra, & dicitur amplius paulò post. Rationem à R. P. Leur. jur. Can. Lib. III.**

priore aliqui cum Grotio *de jur. bell. & pac. l. 2. c. 12. num. 15.* petunt ex eo, quòd per fictionem juris dominium rei venditæ transeat ad emptorem juxta illud. *l. 15. de reg. jur. actionem habens ad rem, rem ipsam habere videtur.* Quod ipsum impugnant alii. Muller. *ad Struv. l. c. th. 97. Lit. 9.* & maxime Hahn *ad Wesenbec. tit. eod. num. 1.* eo quòd istiusmodi legalis transitus domini sine traditione sit contra mentem Imperatoris in *cit. §. 3. Inst. h. t.* & nequaquam asserendus, nisi ubi lex ita statuit; hoc autem nullibi à lege statutum reperitur in præsentè casu. Unde Muller, Hahn, *LL. cit. Lauterb. ad ff. cit. tit. §. 2.* independentè à tali fictione melius ex eo rationem petere videntur; quòd licet venditione perfecta ante traditionem dominium nullum sit penes emptorem, is tamen statim jus habeat ad rem petendam, & venditor obligationem ad hanc in specie rem ei tradendam, ac ita emptor constituatur creditor, qui rem à venditore pro libitu avocare potest, & venditor debitor. Quapropter hic casuali rei interitu liberetur, & res emptori tanquam ejus creditori in effectu perit. *l. 23. ff. de V. O.* Unde etiam facillè responderetur ad illud *l. 9. C. de pignor. act. res perit domino suo; admittendo id verum esse, nisi dominus rei simul sit debitor. Adde, quòd iniquum sit, damnum esse venditoris existentis extra culpam, & semper parati rem soluto pretio tradere, dum emptor ubi potest, eam ab illo non avocat, & ita ea apud venditorem perit. His tamen non obstantibus nil vetat dicere*

B b

rem

rem perire emptori, ac si is ejus dominus esset, ut pote quod non significat illum esse dominum etiam per fictionem juris; sed solum, quod sicut res ei periret, si esset dominus, ita etiam pereat ei ex eo, quod debitor sit. Quod verò apud Hebraeos, Græcos aliàsque gentes periculum & commodum rei venditæ ante traditionem non poterat esse penes emptorem, exinde erat, quod hunc contractum voluerunt re, id est, traditione perfici, & non solo consensu, pro ut statuerunt leges Romanæ. Muller, *loc. cit.* Porro licet res pereat emptori, & liberetur venditor, hic tamen actiones sibi competentes propter rei interitum, amissionem, deteriorationem; v. g. contra furem rei vindicationem conditionem furtivam, actionem furti, aut eum, qui rem deterioravit, actionem Legis Aquilia tenetur cedere emptori. §. 3. *Infl. h. t. l. 35. §. 4. ff. de contrab. empt. l. 31. ff. de act. empti.* Muller, *loc. cit. Lit. B. & seq. Lauterb. l. c. §. 5.*

Quæst. 309. Qualiter responsio ad præced. quæst. extendenda?

Resp. sequentibus ferè modis. Primò: ut locum habeat, etiam si conditio resolutive sit addita. *l. 20. §. 1. ff. de præscript. verb. l. 3. ff. de in diem addit. l. 2. ff. de leg. commissor.* Lauterb. *in ff. de peric. & commod. §. 4.* cum, ut idem, hæc venditio sit perfecta, & partes purè consenserunt, & negotium statim esse obligatorium voluerunt, & emptor rem habeat certo pretio emptam. Secundò: si alius rem venditam velit retrahere jure promissæ, & de eo lis sit, Lauterb. *l. c. citatis Scacc. de commerc. §. 1. q. 1. n. 478. Tiraquel. de retract. lin. fin. tit. n. 31.* Tertio: si venditor rem tradiderit, ejus verò dominium usque ad solutionem pretii sibi reservavit, Lauterb. *l. c. citatis Brunem. ad l. 8. ff. de peric. & commod. num. 8. & ahis.* Siquidem in hoc casu emptio quò ad essentiam & substantiam est perfecta; neque est conditionalis; cum hoc pactum reservatorium non respiciat ad contractus perfectionem, sed tantum ad complementum, ut effectus aliquo modo perfectus sit. Lauterb. *loc. cit. contra Carpz. l. 1. resp. 108. num. 9. & seq.*

Quæst. 310. Qualiter dicta responsio limitanda?

Resp. limitationes illius plures in ipsa responsione expressi. Dixi enim primò: rei certa & determinatæ: si enim res indeterminata vendita, periculum & damnum spectat ad venditorem, de Lugo, *d. 26. f. 14. §. unic. num. 218.* eum communi. Et hoc, quia contractus non censetur perfectus ratione periculi usque ad determinationem; v. g. si unum ex decem equis suis vendidit, & unus alterve pereat, perit venditori. Idem est, si simpliciter dolium vini; quorum plura habet, vendidit. Item si 10. modios frumenti, ejus plures cumulos vel horrea habet, non determinando cumulum vel locum, unde sumendum, vendidit. Item si certi generis individuum, nullum tamen determinando, emeris periculum & interitus est venditoris Muller, *loc. cit. th. 98. Lit. B.* Lauterb. *loc. cit. §. 21.* Ita etiam ut si omnes species ejusdem generis, quas venditor habuit, perierint, venditor obligatus maneat ad reddendum pretium, ut habet Lauterb. *loc. cit. citans Molin. d. 366. num. 3. Perez. in Cod. tit. de peric. & commod. num. 12.* cujus tamen contrarium insinuare videtur Castrop. *tr. 33. d. 5. p. 24. n. 6.* dum ait: quod si tamen vendidisset sub aliqua de-

terminatione; v. g. 10. modios tritici ex his, quos habet congregatos, ut ab hac obligatione excusetur, debent omnes (intellige, modii apud illum in unum congregati cumulum) absumi. Unde infertur quod si omnes absumpti sint fortuito, periculum & damnum seu amissio pretii sit penes emptorem. Quod certò est apud illum, si unam ex speciebus illis signaverit; cum illa signatio sit loco traditionis. *l. 14. §. 1. ff. de peric. & commod.* Faber, *in rational. tit. cod. Carol. Molina. in c. tit. cod. & Tulden. ibid. num. 8.* quos citant & sequuntur Muller. & Lauterb. *LL. cit.* De cætero si res determinata vendatur, sed alternativè seu sub disjunctione; v. g. dolium certum vini rhenani, vel dolium vini Mosellani, live venditor jure ordinario, live emptor ex conventionione habeat electionem, id juris est, ut una emptat, altera sit præstanda. Muller, *cit. th. 98. Lit. v.* utraque autem ante electionem pereunte diversis temporibus, periculum illius quæ prius perit, ad venditorem, illius, quæ posterius perit, periculum ad emptorem spectat; unà enim pereunte, altera superstes jam determinatè debebatur emptori, non secus, ac si primitus sola fuisset in obligationem deducta. utraque autem simul seu eodem tempore pereunte, damnum unius est emptoris, & hic pretium illius debet venditori. Molin. *d. 366. num. 10. Pirh. h. t. num. 52. Lauterb. l. c. §. 22. Muller. l. c. Tulden. l. c. num. 5.*

2. Dixi secundò: venditione facta ad corpus: qualiter facta dicitur, quando res constans pondere, numero, mensura venditur per modum totius sine mentione ponderis, numeri, mensuræ; v. g. vendo tibi hoc dolium vini, hunc gregem ovium. Quæ etiam dici solet venditio per aversionem, eò quod illico avertat periculum ad venditorem in emptorem. Si enim res talis venditur ad quantitatem, ante annumerationem, ad mensuram, appensionem, periculum est venditoris, & tenetur is pretium, si quod ei solum restituit, *l. quod saepe. §. in his. ff. de contrab. empt. l. cum convenit. C. de peric. & commod. rei vendit. de Lugo. l. c. num. 218. Covar. c. 3. præst. num. 7. Molin. d. 366. Rebell. l. 9. q. 35. num. 5. Less. l. 2. c. 21. du. 12. num. 96. Laym. l. 3. tr. 4. c. 17. §. 2. num. 11.* & alii, quos citat & sequitur, Castrop. *l. c. num. 5.* Lauterb. *l. c. §. 13.* cujus ratio redditur *cit. l. quod saepe*, nimirum, quod quando res ad mensuram emittitur, censetur semper tacite hæc conditio emptæ: si ad mensuram, annumerata, ponderata; ac proinde prius contractus non est perfectus, nec constat quid, quale quantumve veniat. Lauterb. *loc. cit.* secus tamen est, & periculum erit emptoris, si res talis ante mensurationem &c. fuerit tradita; eò quod tunc dominium per illam traditionem translatum in emptorem. Lauterb. *§. 16. citans l. 2. c. de peric. & commod. & ibi Barbof. n. 5. Trentac. resol. 3. n. 4.* uti etiam si ante mensurationem res quidem facta est deterior, ejus tamen pretium decrevit, damnum non ad venditorem, sed ad emptorem pertinere dicit §. 18. citans pro hoc Trentac. *resol. 5. num. 8.* Molin. *d. 366. num. 4.* de Lugo. *d. 26. n. 118.* ubi tamen is de hoc nihil. Sic etiam censetur venditio facta ad quantitatem referendo & restringendo pretium ad mensuram dicendo; v. g. vendo tibi totum gregem, & pro qualibet ove dabis tres florenos. Vendo totum dolium vini, & pro quavis amphora dabis solidum. Vendo totam cistam sacchari, & pro quavis libra dabis florenum. Vel etiam dicendo: vendo ex hoc dolio 10. amphoras: ex hoc cumulo tritici 10. modios, pro singulis dabis florenum.

Vel

Vel etiam dicendo: vendo tibi hoc dolium, in quo continentur 100. urnæ: hunc acervum lapidum, qui continet 20. plaustra. Si tamen hac ratione exprimat quantitas tanquam restrictiva & taxativa pretii eo animo, ut si major esset quantitas, non vellet eo pretio vendere, vel si esset minor, non vellet isto pretio emere, secus autem, si exprimat tanquam demonstrativa, seu causâ distinguendi corpus hoc venditum ab alio corpore; tunc enim esset venditio & emptio ad corpus. Quamvis in his, ut colligatur, num res vendatur ad corpus, an ad quantitatem, non tam ad verba, quàm ad alias quoque circumstantias, ut inde intentio contractuum colligatur, attendendum esse moment. Haunold. de *f. & f. tract.* 10. *controv.* 9. n. 53. & alii. Porro quod hic dictum de rebus mensurandis, idem dicendum de rebus gustandis, seu quæ communiter sine degustatione non emuntur, ut vinum l. 4. §. 1. ff. de peric. & commod. Castrop. l. c. Lauterb. §. 19. Muller. ad *Struv. tit. eod. ib.* 101. qui duo posteriores dicunt venditionem ad gustum factam adeo imperfectam esse ante degustationem, ut etiam eam improbare liceat. Vino enim vendito nunquam degustandi conditio exclusâ censetur, etsi de hoc nihil dictum. Muller. *loc. cit. Lit. β.* nisi tamen, pro ut hoc expressè limitant idem & Lauterb. §. 10. ita emptum vinum, ne degustetur, tunc enim emptionem statim perfectam, & periculum acoris & mucoris vini ad emptorem spectare, nisi venditor id in se receperit. An verò idem dicendum, si nondum degustatum vinum, signata tamen vasa ab emptore, vide fuscè apud Muller. *Lit. ε.* Intelligenda verò hæc sunt, ubi nullus terminus mensurationi, aut gustationi appositus, aut, si appositus, nondum advenit. Si enim is appositus advenit, & per emptorem stetit, quò minus mensuratione ponderatio facta, periculum rei pereuntis est penes emptorem, & venditor ad nihil tenetur, nisi ex dolo & lata culpa. Molin. *loc. cit. §. 0. servat.* Rebell. *loc. cit. n. 10.* Castrop. *cit. num. 5.* Bonac. de *contrac. d. 3. q. 2. p. 8. num. 8.* Lauterb. §. 17. idem est, dum nullo constituto termino venditor congruo tempore præsentibus testibus monuit emptorem, ut ad rem mensurandam veniat, & eoid negligente res interea perit. l. si quis vin. ff. de peric. & commod. *junctal.* 2. C. eod. AA. citati. Reiffenst. *h. t. n. 225.* Quod si res elapso illo termino adhuc exstet, posse venditorem citra injustitiam rem absumere, vinum effundere, si doliis indigeat, aut alteri vendere, ait. Lauterb. *loc. cit.* Laudabilius tamen acturum, si hoc jure non utatur, citans pro hoc Bonac. *ubi ante.* Brunem &c. quin & Castrop. cum Rebello. item de Lugo *l. cit. n. 217.* ait, ex lege caritatis teneri illum rem conservare emptori, exigendo ab illo lucrum cessans aut damnum ob eam causam emergens. & quid in hoc dicendum de degustando vino, vide apud Muller. *loc. cit. Lit. ζ.*

Dixi Tertio: venditione perfecta, nimirum consensu absoluto: si enim venditio facta sub conditione, & pendente conditione res tota pereat, interitus est venditoris, & is pretium, si quod recepit, restituere tenetur, licet postmodum conditio eveniat. l. illud. l. necessario ff. de peric. & commod. Molin. *loc. cit. num. 18.* Haunold. *tr. 10. contr. 9. num. 48.* Castrop. *loc. cit. n. 4.* Lauterb. §. 11. siquidem ante adventum conditionis contractus non est perfectus, & interitu rei venditio perficienda dissolvitur seu extinguitur, adeoque existente conditione retrahi nequit. l. 8. ff. & l. penult. C. de peric. & commod. l. 7. ff. de *contrab. empr.*
R. P. Leur. *Jur. Can. Lib. III.*

Castrop. Lauterb. *LL. cit.* Carpz. *const. 26. defens. 21.* nisi tamen aliter conventum. l. 10. ff. de peric. & commod. & ibi. Brunem, *num. 1.* & 2. Perez in *Cod. tit. eod. num. 5.* Lauterb. *loc. cit.* si verò res non interiit sed deterior tantum interea facta, damnum existente dein conditione spectat ad emptorem, ita ut ob hanc deteriorationem locum non habeat remedium. l. 2. C. de rescind. vend. Castrop. Lauterb. *LL. cit.* Tulden. in *Cod. de peric. & commod. num. 4.* Barbof. in *Cod. eod. num. 16.* Carpz. l. c. defens. 22. nam posita conditione perficitur venditio, neque ob illam deteriorationem tenetur venditor ullam diminutionem facere pretii, alias mutaretur contractus. Ita cum Rebell. *p. 2. l. 9. q. 15. num. 4.* & Molin. *d. 366. §. quando loco.* Castrop. *loc. cit.* Reiffenst. *h. t. num. 220.*

4. Dixi quartò: si res pereat vel deterioretur contra culpam venditoris: si enim res ante traditionem pereat aut deterioretur. Dolo aut culpâ latâ vel levi, non autem levissima venditoris, periculum & damnum omne spectat ad venditorem. l. 32. §. 4. l. 5. §. 7. ff. commodati l. 36. ff. de act. empti. Gomez. l. 2. var. c. 2. num. 32. Rebell. *loc. cit. num. 19.* Less. l. 2. c. 21. du. 12. num. 57. Sa. v. conditio. num. 29. quos citat & sequitur Castrop. *loc. cit. num. 3.* item Molin. *d. 366. num. 17.* de Lugo *loc. cit. num. 117.* Pirh. *h. t. num. 51.* Lauterb. l. c. §. 6. Carpz. l. c. defens. 26. num. 24. venditor enim ex vi contractus tenetur rem integram tradere, ac consequenter tenetur ad illius custodiam, donec tradatur. Et quidem juxta l. 3. ff. de peric. & commod. exactionem quàm in rebus suis faceret AA. *cit.* quam tamen custodiam ubi ultroneè promisit venditor, non videtur in se recepisse casum fortuitum, quem tamen si in se recepit, interitus rei est ipsius. Lauterb. §. 8. sic itaque si venditor est in mora culpabili rem tradendi, damnum rei interea pereuntis aut deteriorata est illius, et si de cætero periisset casu. l. illud. ff. de peric. & commod. l. 4. §. fin. C. eod. de Lugo Castrop. *LL. cit.* Lauterb. §. 7. Reiffenst. *h. t. num. 217.* nisi constaret eodem modo perituram fuisse apud emptorem; tunc enim tam in foro externo quàm interno periculum spectabit ad emptorem. Arg. l. si plures. §. hoc autem Inst. h. t. Molin. *loc. cit. n. 13.* Less. l. c. num. 96. Rebell. *loc. cit. n. 21.* Castrop. de Lugo *LL. cit.* Reiffenst. *n. 218.* quia in tali casu nullum ex mora creatum est præjudicium. Cujus tamen contrarium sentit Carpz. l. c. def. ult. apud Lauterb. l. c. In dubio autem an eodem modo res peritura fuisset apud emptorem, interpretationem faciendam esse contra morosum venditorem, tam in foro externo quàm conscientia; ait cum Rebello Castrop. l. c. quòd si verò uterque tam emptor quàm venditor fuit in mora, ad illum pertinet periculum, qui est posterior in mora. *cu. l. illud. de peric. & commod. Reiffenst. num. 217.* modò tamen prioris mora non fuerit dolosa. l. 51. §. 1. ff. de act. empti. & ibi Barbof. Lauterb. *cit. §. 7.* citatis in super Perez. in *Cod. cit. tit. n. 10.* Welenbec. *ibid.* Bonac. l. c. d. 3. q. 2. p. 8. num. 4. & aliis. Item spectat periculum ad venditorem, & is pretium restituere tenetur si res vendita ob delictum venditoris addicta est fisco. Molin. l. c. n. 15. de Lugo *cit. n. 217.* Reiffenst. *h. t. n. 219.* juxta expressum textum. l. si fundus. ff. locati. Item si venditor affirmavit rem durare & conservari posse, vel non admonuit emptorem, sciens rem non duraturam. l. si vina. ff. de peric. & commod. de Lugo, *loc. cit.* juxta dicta supra. De cætero si res vendita perit ex præcedente vitio ab emptore ignora-

ignorato (idem videtur de vitio etiam à venditore ignorato) damnum esse venditoris iuxta l. 1. §. ult. C. de peric. & commod. addita l. 44. de contrab. empt. astituit Lauterb. §. 9. citans Perez. in C. cit. tit. num. 11. & sic equo vendito intra triduum mortuo, in dubio periculum dici spectare ad venditorem; quia mortuus præsumitur ex præcedente vitio. Idemque est de aliis animalibus.

Quest. 311. Commoda rei venditæ, quæ dicantur, quotuplicia sint, & ad quem spectent re nondum tradita?

1. **R**esp. Ad primum & secundum: commoda rei venditæ dicuntur, quæ ei naturaliter accedunt. Struv. ad ff. de peric. & commod. ib. 102. Alia dicuntur intrinsicæ, quæ ex ipsa rei natura veniunt, ut sunt fructus agrorum, lapicidinarum, fetus animalium. Quò etiam referuntur, quæ per alluvionem vel impetum fluminis adiciuntur, quæ & augmenta naturalia dicuntur. Muller. Ad Struv. loc. cit. Alia extrinsecæ, quæ occasione rei accidunt, qualia sunt, quæ per servum venditum acquiruntur, item mercedes ex operis & vecturis, pensiones ex locatione &c.

2. Resp. Ad tertium: hæc commoda omnia post contractum venditionis perfectum spectant ad emptorem non secus ac damna & incommoda. l. 1. C. de peric. & commod. verùm de hoc satis dictum supra, ubi qualiter res emptori tradenda unà cum fructibus tam naturalibus quàm civilibus, tam pendentiis quàm perceptis, aut etiam nascituris aliisque accessionibus, & ad quem eadem spectant vi venditionis, perfectæ.

Quest. 312. Actio Empti quid & qualis & quotuplex sit, quando oriatur, quibus & contra quos & ad quæ detur?

1. **R**esp. Ad primum: actio Empti seu ex Empto (quæ uti & actio venditi est effectus mediatus, media nimirum obligatione tanquam effectu immediato & primo natus exemptione & venditione) est, quæ competit emptori ad ea consequenda, quæ ei à venditore debentur vi contractus. l. ex empto. ff. de act. empt. proinde est hæc actio personalis adversus venditorem. Ratione cautæ efficientis remotæ, seu quatenus à jure concessa est civilis. l. 33. ff. de adit. edict. ratione objecti est rei profecutoria §. 17. Inst. de act. est simplex & bonæ fidei. §. 28. Inst. eod. ratione durationis est perpetua. l. 21. C. de evict. & l. 5. C. quib. non objic. long. temp. præscript.

2. Resp. Ad secundum: est hæc actio alia directa, quæ ex ipsis legis verbis competit; alia utilis, quæ interdum ex æquitate contra strictam juris rationem conceditur. l. 13. §. 25. ff. de act. empti. Sic; v. g. si procurator mandato domini rem aliquam emerit, domino quoque conceditur actio utilis. Lauterb. in ff. de act. empt. §. 3. eamque concedi seu acquiri ipso jure censet Hahn, ad Wesenbec. tit. eod. num. 2. alii non nisi per cessionem.

3. Resp. Ad tertium: Nascitur & competit hæc actio statim, ac de re & pretio inter contrahentes conventum absolute & obligatio utrimque in esse deducta, quod sit, etsi pretium necdum solutum aut realiter oblatum. §. 1. Inst. h. t. his non obstante. l. 13. mox citand. utpote cujus verba non ad nativitatem actionis, sed ad effectum exactionis referenda. Lauterb. loc. cit. §. siquidem institui non potest cum effectu, nisi pretium

solutum integre vel realiter oblatum. l. 13. §. 8. ff. de act. empti. vel saltem fidejussorem aut hypothecam dedisset emptor. l. ut res. ff. de contrab. empti. aut ei res vendita credito, vendi habendo illi fidem sine ulla assecuratione, ita ut, si in iudicium deducatur, possit venditor eidem opponere exceptionem pretii nondum soluti, & rem venditam quasi pignus detinere, donec, pretium integre solvatur. cit. l. 13. & hoc non ideo, quòd emptor prius debeat adimplere contractum solvendo pretium; cum uterque venditor & emptor ratione obligationis æqualiter se habeant, ita ut, sic ut emptor si efficaciter agere velit, prius debeat implere contractum solvendo pretium, ita etiam, si venditor velit agere cum effectu, prius debeat tradere. Ut enim quis ex contractu ultro citroque obligatorio agere possit, requiritur, ut ipse prius ex sua parte contractum impleat. Lauterb. loc. cit. quin & ut idem citatis Mudæo. & Franzk. ubi venditor hanc exceptionem non opposuit ante sententiam, eam etiam condemnatus in ipsa executione objicere possit; cum ea nascatur ex ipsa actione eique insit, ita ut quando hæc in iudicium deducitur, exceptio quoque in iudicium deducta videatur; hac exceptione nequaquam arguente iniquitatem sententiæ, aut tendente ad ejus rescissionem, utpote cui parere vult venditor, modò fiat vicissim ex parte emptoris, quod æquum est.

4. Resp. Ad quartum: competit hæc actio emptori ejusque hæredibus. l. 10. ff. de act. empti. & utilis etiam domino ex actu procuratoris. l. 13. §. 25. ff. eod. Lauterb. loc. cit. §. 6. contra venditorem ejusque hæredes. l. 47. & 52. ff. eod. ex contractu procuratoris datur utilis contra ejusdem dominum. cit. l. 13. directa verò contra illum, qui emit vel vendit per nuncium; cum obligatio immediatè radicetur in persona mittentis. l. 14. §. fin & l. 15. ff. de const. pecun. Nuncius verò, sicut non contrahit, sed tantum denunciat contractum, nudumque ministerium præstat, ita etiam illi non nascitur obligatio vel actio. Lauterb. §. 7.

5. Resp. ad quintum: datur hæc actio ex empto ad omnia ea consequenda, ad quæ præstanda emptori obligatur venditor, ut constat ex toto tit. de act. empti. Præsertim l. 11. ejusd. ac ita datur ad ea, quæ nominatim in eo contractu expressa sunt, & si nihil expressum, ad ea, quæ naturaliter insunt. cit. l. 11. Eâ actione principaliter petitur res ipsa vendita, dein fructus, commoda emolumenta, & accessiones post contractum ex re provenientes item per quam agitur, ut venditor de evictione caveat eamque præstet, refundat sumptus in rem emptam factos, casu quo eam restituere debeat &c. de quibus actum in antecedentibus in particulari, ubi de obligationibus venditoris. Quia verò hæc actio veluti genere comprehenduntur actiones redhibitoria & æstimatoria veluti species, de his paulò post in specie agemus.

Quest. 313. Quid sit actio venditi seu ex vendito, qualis quotuplex, quando nascatur?

1. **R**esp. ad primum, secundum, tertium: est actio, quæ competit venditori ad consequenda ea, quæ ei ab emptore præstari oportet, ut dicitur l. 13. §. 9. ff. de act. empti. Estque non minùs quam actio empti civilis rei profecutoria, perpetua, directa vel utilis. cit. l. 13. §. 25.

2. Resp.

2. Resp. ad quartum: Oritur simul cum actione empti, nimirum statim, ac absolute conventum de re & pretio inter contrahentes. §. 1. *Inst. h. t.* ut tamen contra emptorem ejusque hæredes efficaciter intentari possit, requiritur, ut venditor ex parte sua contractum impleverit, nimirum rem emptam tradendo. *l. 25. ff. de act. empt.* aut res pro tradita habeatur, renimirum casu pereunte. *l. 5. ff. de rescind. vend. l. ult. C. de peric. & commod.* aliàs enim venditori dolo petere viso, hac actione agenti obstat exceptio rei non tradita. *cit. l. 25.* idque, etiam si statutum dicat instrumento, nullam opponi posse exceptionem. *Lauterb. l. c. §. 45.* cum Decio *conf. 421. num. 2.* Item procedit, si res plures uno pretio vendita, & nondum omnes tradita, sed aliqua tantum. *l. 5. C. de evict. l. 34. ff. de adilit. edict.* imò & interdum locum habet hac exceptio rerum nondum omnium traditionis, licet res plures non conjunctim, sed disjunctim pretio in singulas constituto vendita, si nimirum constet emptorem empturum non fuisse nisi conjunctim omnes. *Arg. cit. l. 34. Lauterb. l. c.* cum Decio. *l. c. n. 4.* & *Tulden. in c. tit. eod. n. 2.* Si verò aliena vendita & tradita, emptor id sciens, venditorem hac actione petentem pretium repellere potest exceptione rei alienæ, si venditor sciens rem alienam venderit, & emptor, si vult, reddendo rem defungitur. *Arg. l. 30. §. fin. ff. de act. empt.* *Tulden. l. c. n. 3.* *Lauterb. §. 47.* Si verò emptor nesciverit rem alienam, & imminet periculum evictionis, emptor tamdiu pretium retinere potest, & venditorem exceptione repellere, donec illi de evictione satis dederit. *l. 18. §. 1. ff. de peric. & commod. rei.* *Carpzov. conf. 34. defens. 31.* *Tuld. l. c. Lauterb. §. 48.* Secus est, si nullum periculum evictionis immineat, venditor jure petit hac actione pretium, & emptor exceptione rei alienæ se tueri nequit, etiam si extrajudicialis interpellatio intervenerit. *Lauterb. §. 49.* citatis aliis.

Quest. 314. Ad qua venditori concedatur hæc actio?

1. **R**esp. Ad ea omnia, de quibus venditor cum emptore convenit. In specie verò imprimis datur ad consequendum pretium. *l. 13. §. 20. ff. de act. empti. l. 6. §. 13. C. eod.* quod emptor præcisè solvere tenetur, ita ut licet maximam ejus partem solverit, & pro residuo rem venditam restituere & in solutum dare velit, non tamen sit audiendus. *Arg. l. 2. ff. de rebus. credit.* *Lauterb. §. 51.* *Carpzov. l. 5. resp. 22.* quin & pretium ita solvere, ut nummos faciat venditoris. *l. 11. §. 2. ff. de act. empti.* utpote quorum sine translatione domini non est usus. Unde si emptor solveret nummos alienos, hac solutione non liberaretur, sed venditor actionem pretii adhuc salvam haberet, illamque statim contra emptorem intendere potest. *l. 7. C. de act. empti.* Hoc ipsum tamen, quod nummis alienis facta, non impedit, quo minus rei vendita dominium (quod aliàs per traditionem sine solutione pretii non transfertur, ita ut venditor rem traditam in concursu creditorum ante omnes emptoris creditores vindicare possit. *l. 5. §. 18. ff. de tribus. act. Gail. l. 2. obs. 15. n. 4.* *Carpzov. p. 2. conf. 28. defens. 17. à num. 6.* *Lauterb. in ff. de act. empti. §. 5.)* transeat in emptorem, & nummorum dominus rem venditam vindicare nequeat. *l. 6. C. de R. V. nisi sit miles. l. 8. eod. vel ecclesia. c. 1. caus. 12. q. 3. c. 1. de pecul. cler. vel*

tutor pecuniâ pupilli rem emerit. *l. 2. ff. quand. ex fact. tutor.* *Lauterb. l. c. §. 51.*

2. Datur dein actio hæc ad usuras pretii. *l. 13. §. 20. ff. de act. empti.* non quidem jure obligationis, aut etiam statim post factam traditionem & ante moram emptoris (nisi stipulatione vel pacto in continente adjecto fuerint promissa. *l. 5. C. de pact. inter. emptor. & vendit.* *Tulden. in cod. de act. empti. num. 8.* *Carpzov. l. c. conf. 30. defens. penult.* *Lauterb. l. c. §. 52.)* sed ex officio Judicis, & quidem post moram. *cit. l. 5. l. 13. C. de act. empti. l. fin. ff. de peric. & commod.* *Lauterbach. loc. cit.* Licet enim, ut Idem, fructus rei vendita omnes statim ex tempore perfecti contractus cedant lucro emptoris, etiam ante moram venditoris, sicut tamen periculum pretii non statim ex tempore contractus ad venditorem, uti rei vendita ad emptorem pertinet, ita venditori non statim ex tempore, quo emptio perfecta est, aut etiam ex parte venditoris traditione rei completa, sed demum post moram debentur usura, uti in cæteris bonæ fidei negotiis. Quod ipsum tamen limitat & distinguit in sequentibus. Ut dum §. 53. ait: si venditor re vendita tradita fidem de pretio habens, necessitatem illius in præsens solvendi remisit, usuras non deberi, antequam emptor per interpellationem in mora constituatur. *Arg. l. 88. ff. de Reg. Jur.* pro qua citat *Donell. in l. 5. C. de act. empti.* *Franzk. in eod. num. 431. & seq. Maul. de empt. & vend. t. 9. num. 6. & c.* Uti etiam emptorem, dum is ob imminens periculum evictionis retinet pretium, donec illi de evictione satisfactio præstetur, usuras illius interea solvere non teneri, ait *Arg. l. 24. C. de evict. junct. à l. 88. ff. de reb. cred.* citatis pro hoc *Maulio ubi ante & Mynsing. cent. 4. obs. 56.* Hujus tamen postremi contrarium communiter receptum & approbatum testante apud eundem *Carpzov. loc. cit. conf. 34. defens. 38.* Fide verò, ut habet §. 54. de pretio non habita, & necessitate in præsens solvendi non remisâ, emptorem statim in mora constitui, & usuras solvere teneri, quamprimum ei res vendita est tradita, etiam si ipse a venditore expressè & personaliter de solutione non sit interpellatus juxta *l. 13. §. 20. ff. de act. empt. l. 18. §. fin. ff. de usur.* citans pro hoc *Arumæ: in de mora. c. 4. num. 25.* *Donell. ubi ante.* *Raht. de contrah. empt. assert. 82. num. 12.* *Brunnem. cent. 3. decis. 31.* *Mev. p. 3. decis. 11.* Eò quòd venditio & emptio sint negotium bonæ fidei, quod desiderat, ut venditore tradente, & ex sua parte complente contractum, emptor, qui rem & sic quoque facultatem eâ utendi ac fruendi accepit, ex sua quoque parte contractum impleat & pretium solvat, de quo etiam venditor rem tradendo interpellare videtur; cum vendat & tradat rem, ut pretium accipiat. Unde hoc differendo eo ipso moram contrahere & contra bonam fidem peccare censetur emptor, adeoque merito ab eo tempore in usuras condemnatur. *cit. l. 13. & 18.* Excipiuntur tamen merces à mercatoribus vendita, ita ut nullo tempore exsolvendo pretio constituto, emptor pretii conventi usuras solvere non teneatur; tempore autem certo constituto, teneatur statim à mora post illud tempus elapsum etiam à venditore non interpellatus *Brunnem. Mev. LL. cit.* *Lauterb. §. 54.* Porrò quod spectat modum seu quantitatem harum usurarum, ad quas exigendas datur hæc actio, eam constituendam seu diminuendam non esse ex quantitate fructuum ex re vendita ab emptore perceptorum vel perceptibilium (hoc

enim, ut bene Lauterbach. §. 55. cum Mantic. de tac. & ambig. convent. l. 4. tit. 16. num. 4. Summam incertitudinem & difficultatem induceret) sed ex more regionis, ubi contractum, V. g. in Imperio nostro de 100. exigendo annuatim §. idque etiam illo tempore illius moræ emptor ob ubertatem percepisset maximos fructus, aut etiam ob belli calamitatem, aquarum inundantiam aliumve casum fortuitum exiguos vel nullos, tradit Lauterbach. loc. cit. citatis Carpoz. p. 2. const. 30. defens. 6. Arumæ. loc. cit. Fränzk. loc. cit. num. 414. &c. eò quòd sufficiat venditorem tradidisse rem & facultatem re utendi & fruendi transulisse in emptorem, & hunc contra bonam fidem pretii solutionem differendo moram admisisse, cum vera & genuina causa usurarum præstandarum sit, non actualis frugum perceptio, sed frustratio & dilatio pretii contra bonam fidem admittit. l. 32. §. 2. ff. de usura. Dissidentibus nihilominus quo ad hanc constituendi quantitatem usurarum. Maul. loc. cit. Perez. in cod. de act. empti. à num. 18. Brunnem. ad cit. l. 13. §. 20. Dum iis magis placet quò ad hoc æquitas Juris Canonici, quàm rigore ille Juris Civilis, & distinguendum dicunt, an res vendita naturâ suâ sit sterilis, an frugifera. Quanquam etiam moneat Lauterbach. §. 57. cavendum venditori, ne, dum emptor etiam reliquarum suarum facultatum jacturam fecit, se harum usurarum acerbum exactorem, sed moderatum benignum & humanum præbeat. De cætero ultra dictas consuetas usuras venditor ob moram & aliud lucrum cessans, dum v. g. mercator prætextit aut probat, se ex pretio, si iusto tempore accepisset, plus lucri facere potuisse, nihil exigere potest. Lauterbach. §. 58. juxta L. fin. ff. de perc. & commod. quam legem quia aliqui restringunt, ut locum tantum habeat, ubi agitur tantum ob moram, sentiunt, ultra usuras ob dictum lucrum cessans aliquid exigere posse in causa delicti vel doli. l. 21. & seq. ff. ad leg. aquil. item in actione de evictione. l. 8. ff. de evict. quin etiam emptor in casum pretii statuta die non soluti ultra legitimum usurarum modum validè venditori promittere non potest pœnam. l. 13. ff. de act. empti. §. 26. & ibi Mudæ. num. 7. id ipsum etiam in pœna incerta locum habere docens. Lauterbach. loc. cit. cum id fieri censeatur in fraudem legum usuris istiusmodi ob utilitatem publicam certos terminos statuendum, quos contrahentes stipulando excedere nequeunt cit. l. 13. §. 26. Lauterbach. loc. cit. citans Trentacinq. l. 3. de solut. resol. 21. n. 1. His de pœna non obstante, quòd emptori stipulanti venditor speciei debitor in casum evictionis jure promittat duplum. l. 37. ff. de evict. ejus disparitatis rationem vide apud Mudæ. l. c. n. 5. & 6. Item non obstante, quòd, si emptor ultra pretium etiam factum tanquam pretii additamentum promisit in casum, quò id non fiat, promittere venditori pœnam possit. l. 28. ff. de act. empti. Siquidem sicut, si nulla esset pœna appositâ in tali casu, factò non præstito, actio venditi competit ad interesse, usurarum terminis non inclusum; ita etiam pœna in tali casu addita, ex legibus ponentibus limites usuris non accipit moderationem. Lauterbach. §. 59. cum Mudæ. ad cit. l. 28. Nec denique obstante, quòd pœna conventionalis in casum pœnitentiæ seu recessus à contractu tam ab emptore quàm venditore validè promitti possit, non attento usurarum modò; eum hac ratione nulla fiat accessio ad pretium aut

usuras; adeoque etiam nullum scelus committatur; cum pœna illâ ab emptore solutâ pretium destinari debet. Lauterbach. §. 60. cum Berlich. p. 1. de cif. 43. & 44. n. 3. Competit quoque actio venditi ad repetendos sumptus à venditore in rem venditam bona fide factos, non tantum necessarios, sed etiam utiles, quos verisimile est emptorem voluisse impendi L. penult. C. de act. emp. junctâ l. 13. §. 22. ff. eod. Mudæ. l. c. Lauterbach. §. 61. Ac denique interdum etiam ad rem una cum fructibus repetendam, nimirum contractu resolutò. l. 4. §. 2. ff. de le. commissor. junctâ l. 4. §. 4. & l. 14. §. 1. ff. de in diem addit. Lauterbach. l. c. §. 62.

Quæst. 315. Actio redhibitoria que dicitur, unde ortum habeat, quibus, contra quos, ad quid detur, & quæ, ut competat, requirantur?

1. **R**esp. ad primum: Actio redhibitoria est actio ex empto competens emptori contra venditorem ad redhibendam ei, id est, iterum habendam ab eo, seu recipiendam rem venditam, & è contra ad recipiendam ab eo pretium, cunctaque in integrum restituenda, casu quò venditor occultavit vel non manifestavit tale vitium & defectum, ob quem res vendita vel ex toto vel notabiliter reddatur inutilis ad finem & intentionem emptoris, quod si hic scivisset, eam non emisisset. Sumitur ex L. cum autem. §. Juliaus. & L. facta & sequent. ff. de adilit. edit. Dicitur redhibitoria ab effectu, quem habet, cum redhibere, ut dicitur L. redhibere. ff. eod. sit facere, ut habeat venditor, quod habuit, & quia id fiebat redhibendo, idcirco redhibitorio est appellata quasi redditio. Dicitur quoque judicium redhibitorium, uti & judicium redhibitoriæ actionis.

2. Resp. ad secundum: ortum habet ab adilibus (quorum officium erat sacras ædes & vias publicas curare, nec non fraudes à foro & venditionibus arceri. Schar dius in lexico. v. adiles.) edictum prononcentibus, vi cujus venditores tenebantur aperire morbos ac vitia in re vendenda latentia. Ex quo edicto duæ prodire actiones adilitiæ, nempe redhibitoria & æstimatoria contra venditores occultantes vitia & defectus rerum vendendarum.

3. Resp. ad tertium: Conceditur non tantum emptori, sed & ejus hæredibus. L. sciendum. §. 5. ff. de adilit. edit. contra venditorem ejusque hæredes, L. si venditor. & L. cum autem. ff. eod.

4. Resp. ad quartum: Ut detur & intentetur hæc actio, requiritur primo, ut vitium occultum non sit leve, sed notabile, ob quod ministerium & usus, ad quem emitur, impediatur, aut notabiliter deterior efficiatur, ita ut merito emptor non emisisset, si scivisset. Secundò debet esse vitium corporis, ita ut, si sit vitium corporis & animi mixtum, actio redhibitoria propriè talis locum non habeat. l. 4. §. 4. ff. de adilit. edit. quamvis, ut ibidem, dicitur, contra scientem & reticentem vitium animi agi possit actione communi ex empto. Tertio, ut venditor vitium latens sciverit; contra ignorantem enim non datur hæc actio, sed æstimatoria tantum. l. 13. ff. de act. empti. nisi error sit in substantia. Uti nec ea conceditur emptori, dum is vitium patens culpâ suâ, aut ignorantia crassa non observavit. l. 1. §. 6. & l. 14. §. fin. ff. de adilit. edit. cum

cum talis ignorantia habeatur pro scientia. Porro contractum, contra quem datur hæc actio redhibitoria, irritum esse non obscure colligitur ex *L. facta. ff. de adilit. edict.* dum ibi dicitur: facta redhibitione omnia in integrum restituuntur perinde, ac si neque emptio, neque venditio intercessisset. Sed neque contrarium, nimirum talem contractum prius in foro externo validum fuisse ex eo inferitur, quod leges nonnunquam dicant, per redhibitionem rescindi debere contractum; nam rescissio, ut notat Gloss. in *L. eleganter. ff. de dol. mal. v. de dolo actionem.* non semper significat contractum, annullandum, sed quandoque revocationem illius, quod vi contractus de jure irriti factum est ita cum Molin. d. 353. num. 5. Reiffenstuel. h. t. num. 316. Verum tamen non ex eo præcisè, quod vitium tale sit, ut id sciens empturus non fuisset, talis contractus est ipso jure irritus, aut etiam adhibenda actio redhibitoria (sequeretur enim ex hoc grande bonoque Republicæ summè perniciosum absurdum, nimirum plurimos contractus, professiones, electiones, matrimonia fore invalidos, eò quod plures eorum non essent facti, si latentes defectus vel vitia & circumstantiæ fuissent præcognitæ) sed necesse est, adesse vitium in substantia vel tale, quod usum finemque eementis vel totaliter vel notabiliter impediatur, in quo casu jam censetur jure positivo vel naturali irritus. Quod ipsum proinde spectandum principaliter in ordine ad dignoscendum, an contractus invalidus vel invalidandus, non attento, nam emptor omnibus cognitis empturus fuisset, nec ne. Et ita docent Caltrop. tr. 33. d. 5. p. 22. num. 14. Valent. d. 5. q. 20. p. 4. concl. 2. & 4. Pet. Nav. de rest. c. 2. n. 59. Laym. l. 3. tr. 4. c. 17. Reiffenstuel. h. t. num. 323. Et contra Abb. in c. injustum de rer. permut. num. 2. Nav. in man. c. 23. num. 89. Et quorum fundamentum, nimirum quod in tali casu desit consensus, deficit, dum ex eo solum quod empturus non essem, si scirem vitium, non sequitur, me modò, dum illud ignoro non habere voluntatem emendi, sed tantam me illam non habiturum, si scirem vitium, & modò me habere solum quandam animi dispositionem & habitualem inclinationem ad non emendum citra omnem actualem voluntatis operationem. Secus tamen foret, si quis actu ita dirigeret suam intentionem ac diceret: nolo emere rem illam, si tali affecta sit vitio vel conditione; tunc enim verè deesset consensus, & ita deesse censetur, dum defectus versatur circa substantiam, vel talis esset, ut rem reddat inutilem ad finem ab emptore intentum.

Quest. 316. Actio æstimatoria quid sit, quibus contra quos, & ad quid datur?

R Esp. Actio æstimatoria, quæ & dicitur actio quantò vel quanti minoris, est quæ compe-

tit emptori ejusque hæredibus contra emptorem, etiam ignorantem vitium, ejusque hæredes ob rem vitiosam venditam, ut tantum restituatur emptori, quanti minoris is eam emisset, si vitium scivisset. Sumitur ex *tit. de adilit. edict.* Differt proinde hæc actio ab actione redhibitoria, quod non sicut hæc detur ob vitium occultum, quod si scivisset emptor non emisset; sed ob tale vitium quod si scivisset emptor, adhuc tamen rem emisset, sed minore pretio. Abb. loc. cit. Adeoque non sicut illa datur ad redditionem rei emptæ, sed ad non solvendum tanti, quantum conventum est, aut si illud pretium solutum, ad partem illius restituendam. Quamvis tamen etiam nonnunquam Judex vi illius redhibitionem imperare possit, dum nimirum ita vitiosum, ut emptori non expediat eam habere. *L. bovem. §. 6. ff. de adilit. edict.* Reiffenstuel. h. t. num. 317. Dixi: etiam ignorantem: Nam si venditor sciens vitium rem vendidit, posse illum conveniri etiam æstimatoria actione, non tantum ad restituendum partem pretii, sed etiam ad compensanda omnia inde secuta damna juxta *l. 13. ff. de act. empti. & l. 58. ff. de adilit. edict.* ait Reiffenst. num. 319. Dum aliàs, si ignorans vitium vendidit, hac actione æstimatoria conveniri nequeat ad dicta damna, sed tantum ad restituendum id, quanti minoris res ob dictum vitium valet. Vide de his plura supra, ubi qualiter venditor vitium rei vendendæ manifestare teneatur.

Quest. 317. Quantum temporis à jure concedatur ad actiones illas redhibitoriam & æstimatoriam intentandas?

R Esp. Regulariter pro instituenda actione redhibitoria conceduntur sex menses utiles; pro æstimatoria annus utilis. *l. 19. §. fin. ff. de adilit. edict.* In libertate verò emptoris est, ubi potest instituere redhibitoriam, illam aut æstimatoriam intra 6. menses instituere possit; ubi tamen unam assumpsit, variare amplius nequit. *L. si is qui ff. de except. rei judicate. L. si quid ff. de adilit. edict.* Si tamen potens instituere actionem redhibitoriam, nullam instituerit intra 6. menses actionem, poterit adhuc illis elapsis intra annum instituere actionem æstimatoriam, *L. si tamen. ff. de adilit. edict.* elapso autem anno nec redhibitoriam nec æstimatoriam intentare potest; quia eo tempore hæc actiones præscribuntur. *L. cum proponas. C. de adilit. act.* Et hæc in foro externo; in foro siquidem interno manet obligatio restituendi vel compensandi id, in quo unus alterum contrahentium decepit aut damnificavit. Molin. cit. d. 353. concl. 4. Covar. reg. possessor. 2. p. §. 11. num. 5. Laym. l. 3. tract. 4. c. 17. num. 15.